

in epistolam I ad Corinthios XIII

sibi sunt nobis occulta. videm⁹ in enigmatē. Vel aliter
 videmus nunc p̄ speculum. i. p̄ rōem nostrā tunc ly. p̄
 designat virtutē tantū. Quasi dicat videm⁹ p̄ speculū. i.
 virtute anime nostre. Circa scōm sciendū est q̄ de⁹
 fm q̄ deus non habet facē. ideo hoc q̄ dicit. Facie ad
 faciem metaphorice dicit. Cuz em̄ videm⁹ aliqd̄ in spe-
 culo non videm⁹ ipsaz rem. sed similitudinē eius. sed q̄n vi-
 demus aliquē fm̄ faciem tunc videm⁹ ipsam rem sicut ē.
 Ideo nihil aliud vult dicere ap̄lus cum dicit videbimus
 in patria facie ad faciem q̄ videbim⁹ ipsaz dei essentiā
 1. Jo. 3. Videbim⁹ eum sicuti est. Sc̄ contra est q̄ gen.
 32. dicit. Audi dñm facie ad faciem. Sed constat q̄ tūc
 non vidit essentiā dei. ergo videre facie ad facies nō est
 videre essentiā dei. Rñso. videndū ē q̄ illa visio fuit ima-
 ginaria. visio aut̄ imaginaria est quidā gradus altior. i. vi-
 dere illud q̄s apparet in ipsa imagine in qua appet̄ t̄ ali⁹
 gradus infimus sc̄ audire tm̄ verba. Unde Jacob vt̄ insi-
 nuaret excellentiā visionis imaginariē sibi ostense dicit.
 Audi dñm facie ad faciem. i. vidi dñm imaginariē appa-
 rentem in sua imagine t̄ non p̄ essentiā suā. Sic em̄ nō
 fuisse visio imaginaria. Sed tñ quidā dicunt q̄ in p̄ria
 ipsa diuina essentiā videbit̄ p̄ similitudinē creataz. s̄ hoc
 est omnino falsum t̄ impossibile. q̄ nunq̄ potest aliqd̄ per
 essentiā cognosci p̄ similitudinē q̄ non cōueniat cum re
 illa in specie. Lapis enim nō potest cognosci fm̄ illud q̄s
 est nisi per sp̄m lapidis que est in anima. Nulla em̄ simi-
 litudo ducit in cognitionē essentiē alicuius rei si differat a
 re illa fm̄ speciem. t̄ multo minus si differt fm̄ gen⁹. Ad
 em̄ p̄ sp̄m equi vel albedinis pōt cognosci essentiā hoīs.
 t̄ multo minus essentiā angeli. Multo ḡ minus p̄ aliquaz
 speciem creatā quecūq̄ sit illa potest videri diuina essen-
 tia. cum ab essentiā diuina plus differt quecūq̄ species cre-
 ata in anima. q̄ species equi vel albedinis ab essentiā an-
 geli. Unde ponere q̄ deus videat solum p̄ similitudines
 seu p̄ quandā resfulgentiā claritatis sue est ponere diuinā
 essentiā non videri. Et preterea cuz aīa sit quedā similitu-
 do dei visio illa nō magis esset specularis t̄ enigmatica q̄
 est in via q̄ visio clara t̄ aperta q̄ repositit̄ sanctus i glo-
 ria t̄ in q̄ erit beatitudo nostra. An̄ Aug. dicit hic in glo-
 sa q̄ visio dei q̄ est p̄ similitudinē p̄inet ad visionē specu-
 li t̄ enigmatis. Sequere ē etiaz q̄ beatitudo hoīs vltima
 esset in alio q̄ in ipso deo q̄s est alienum a fide. Naturale
 etiam hoīs desiderū q̄s est p̄ueniēdi ad p̄mā rerum cau-
 sam t̄ cognoscēdi ipsam p̄ seipsam esset inane. ¶ De qui-
 bus. Hunc cognosco ex pte. hic illud q̄s pbavit in ges-
 nerali pbat in speciali de cognitiōe sulipsius dicit: Hūc
 id est in p̄senti vita ego paulus cognosco ex pte id ē obse-
 re t̄ imperfecte. tunc aut̄ sc̄ in patria vt̄ cognoscat̄ sicut
 cognitus sum id ē sicut deus cognouit essentiā meā ita
 deum cognoscam p̄ essentiā. ita q̄ ly. sicut. non importat
 hic equalitatē cognitionis sed similitudinē tm̄. ¶ Conse-
 quenter inferit principalē conclusionem cum dicit: Hunc
 aut̄ manent̄. Causa aut̄ quare non facit mentionē de oī-
 bus donis. sed istis trib⁹ tm̄ est: q̄ hec tria cōiungūt deo
 alia aut̄ si cōiungūt deo nisi mediātib⁹ istis. Alia etiā dona
 sunt q̄dā dūponētia ad gignēdū ista tria i cordib⁹ hoīm.
 An̄ t̄ solū ista tria sc̄ fides spes t̄ caritas dicunt̄ virtutes
 theologice q̄ h̄nt̄ imēdiatē deū p̄ obiecto. Sed cū dona
 sint ad p̄ficiēdū vel affectū vel intellectū t̄ caritas p̄fici-
 at affectum: fides intellectum. non videt̄ q̄ spes sit neces-
 saria sed sup̄flua. Ad hoc sciendū q̄ amor est quedaz vis
 vnitua t̄ oīs amor in vniōne quadā cōsistit. Unde t̄ fm̄
 diuersas vniōes diuerse species amicitie a philosofo di-
 si ingunt̄. Nos aut̄ habemus duplicem coniunctionem
 cum deo. Una est quantū ad bona nature que hic p̄cipua
 vntus ab ipso. Alia q̄m̄ ad beatitudinē inquantū nos hic

sumus participes p̄ gratiā superne felicitatis fm̄ q̄ hic ē
 possibile. speramus etiam ad p̄fectam consecutionē illi⁹
 eterne beatitudinis puenire t̄ fieri ciues celestis hierusa-
 lem. Et fm̄ primā cōmunicatiōē ad deū est amicitia nas-
 turalis. fm̄ quā vnumquodq̄ fm̄ q̄ est deum vt̄ causam
 primā t̄ summū bonum appetit t̄ desiderat vt̄ finem suū
 Scōm vero cōmunicatiōē secūda est amor charitatis: q̄
 solum creatura intellectualis deū diligat. Quia vero nis-
 hil potest amari nisi sit cognitum. ideo ad amorē charita-
 tis exigit̄ p̄mo cognitio dei. Et q̄ hoc est supra naturā p̄-
 mo exigit̄ fides que est non apparenti. Secūda ne homo
 deficiat vel aberret exigit̄ spes: p̄ quam tendat in illum si-
 nem sicut ad se p̄inet t̄ de his tribus dicit eccl̄. 2. Qui ri-
 metis deum credite in illum. q̄tm̄ ad fidē. qui timetis deū
 sperate in illum q̄tm̄ ad sp̄m. q̄ timetis deum diligite
 eum. q̄tm̄ ad charitatē. Ista ergo tria manent̄ nūc. s̄ ca-
 ritas maior est omnib⁹ p̄p̄ ea q̄ dicta sunt supra.

Incipit capitulū decimūquartū.

S
 Examini charitatem emulamini
 spiritalia: magis aut̄ vt̄ p̄phetes
 Qui enim loquit̄ lingua: nō ho-
 minib⁹ loquit̄: sed deo. Nemo em̄
 audit. Spūs aut̄ loquit̄ misteria. Nam qui
 p̄phetat: hominib⁹ loquit̄ ad edificationem
 t̄ exhortationē t̄ consolationē. Qui loquit̄
 lingua semetipsum edificat. qui aut̄ p̄phe-
 tat ecclesiam dei edificat.

Posita excellentia charitatis ad alia dona: hic consequē-
 ter ap̄lus cōparat alia dona ad in uicē: ostēdens excellentiā
 p̄phetie ad donū linguaz. Et circa hoc duo facit. P̄mo
 ostēdit excellentiā p̄phetie ad donum linguaz. Secūdo
 quōd sit vtendum dono linguaz t̄ p̄phetie ibi. Quid ergo
 ē fratres. Circa p̄mū duo facit. P̄mo ostēdit q̄ do-
 num p̄phetie est excellentius q̄ donū linguaz rōnibus
 sumptis ex pte infidelium. Secūdo ex parte fidelū ibi.
 Fratres mei. P̄mo pars diuidit̄ in duas. P̄mo ostē-
 dit q̄ donū p̄phetie est excellentius dono linguaz q̄tm̄
 ad vsum eorum in exhortationib⁹ seu p̄dicationib⁹. Se-
 cūdo q̄tm̄ ad vsum linguaz q̄ est in orando. Ad hec enim
 duo ē vsum lingue ibi. Et ideo loquit̄. Circa p̄mū duo
 facit. P̄mo em̄ p̄mittit vñ p̄ q̄s continuat se ad seq̄n-
 tia. t̄ hoc ē q̄ dicit. dictum est q̄ charitas oīa dona excelsa
 lit. Si ergo ita ē sectam⁹ sc̄ viribus charitatē que est dul-
 ce t̄ salubre vinculū mentiū. 1. Pe. 4. Ante omnia chari-
 tates. Col. 3. Sup̄ omnia aut̄ charitatē habete. Sc̄o
 subdit illud p̄ quod continuat se ad sequentia. Et hoc est
 q̄s dicit. Emulamini. Quasi dicat. licet caritas sit ma-
 ior omnibus donis tm̄ alia non sunt contemenda. Sed
 emulamini id ē feruenter amētis sp̄alia dona sp̄s sancti
 1. Pe. 3. Quid ē q̄s vobis noceat. Atq̄ aut̄ emulatio
 q̄nq̄ sumat̄ p̄ feruenti dilectione: q̄nq̄ p̄ inuidia: tm̄ non
 est equiuocatio. imo vnum procedit ab alio. Zelari em̄ et
 emulari designat feruentem amorē alicuius rei. Cōtingit
 aut̄ q̄ res amata ita diligit̄ feruenter ab aliquo q̄ nō pati-
 tur ibi confortē sed ipse vult eam solus t̄ singulariter. Et
 iste est zelus q̄ fm̄ quosdā est amor intensus non patiens
 confortiū in amato. Hoc tm̄ non contingit in sp̄ualibus q̄
 possunt p̄fectissime a multis p̄cipari: sed solus in illis q̄
 non possunt a multis participari. Unde in charitate nō ē
 huiusmodi zelus nō patiens confortiū in amato sed tantū
 in corporalib⁹ in q̄bus puenit q̄ si aliquis habet illud q̄s
 ipse zelat̄ voleat. t̄ ex hoc confurgit emulatio que est inu-
 dia. sicut si ego amo dignitatē seu diuitias volo q̄ aliq̄s

Explanatio sancti Thome

habet eas vñ ei inuideo. Et sic patet q̄ ex zelo surgit inuidia. Cū ḡ dicit emulamini spūalia. nō intelligit d̄ inuidia q̄ spūalia possunt a multis hēri. s̄ dicit emulamini vt̄ iducat ad serpenter amandū deū. Et q̄ int̄ spūalia est grad⁹ q̄dam q̄ p̄phetia excedit donum linguarū. ideo dicit. Magis aut̄ vt̄ p̄phetis quasi dicat. Inter spūalia magis emulamini donū p̄pheticū. i. thesal. 5. Spūm nolite extinguerē. p̄phetias nolite spernere. Ad explanatiōz aut̄ totius capituli p̄notanda sunt tria. sc̄z quid sit p̄pheticū. quot modis dicat̄ in scriptura sacra p̄pheticū. et quid sit loqui linguis. Circa primū sciendū est q̄ p̄pheta dicit̄ q̄ss̄ p̄cul videns et̄ fm̄ quosdam dicit̄ a for̄ fatis: sed melius dicit̄ a phanos qd̄ est videre. Unde. i. Reg. 9. dicit̄ q̄ nunc dicit̄ p̄pheta olīm videns dicebat. Unde visio eoz̄ q̄ sunt p̄cul siue futura contingētia siue supra rōem nostram dicit̄ p̄pheticū. Est igit̄ p̄pheticū visio seu manifestatio futuroz̄ p̄tingentiū seu intellectū humanū excedētium. Ad huiusmodi aut̄ visionē quatuor requirunt̄. Cum em̄ cognitio nostra sit p̄ corporalia et̄ p̄ fantasmata a sensibilib⁹ accepta. Primo exigit̄ q̄ in imaginatione formēt̄ similitudines corpales eoz̄ q̄ ostendunt̄. vt̄ dionys⁹ dicit̄ q̄ impossibile est aliter lucere nobis diuinū radiū nisi varietate sacroz̄ voluminū circumuelatū. Scdm̄ qd̄ exigit̄ ē lumē intellectuale illuminās intellectū ad ea q̄ supra naturalē cognitionē nr̄az̄ ostendunt̄ cognoscenda. Hic em̄ ad similitudines sensibiles in imaginatiōe formatas itelligēdas affit̄ lumen intellectuale: ille cui similitudines hui⁹ ostendunt̄ nō dicit̄ p̄pheta sed poti⁹ somniator. sicut phasrao q̄ licet viderit spicas et̄ vaccas q̄ erāt indicatua futurorum quozundā q̄ tñ non intellexit qd̄ vidit nō dicit̄ p̄pheta sed poti⁹ ille sc̄z ioseph q̄ interpretat̄ ē. Et similit̄ est de nabubodonosor: q̄ vidit statuā et̄ nō intellexit. Unde nec p̄pheta dicit̄ sed daniel. Et p̄pter hoc dicit̄ ps̄. 10. Intelligentia opus est in visione. Tertiu⁹ qd̄ exigit̄ est audacia ad annunciandū ea q̄ reuelant̄. Ad hoc em̄ deus reuelat vt̄ alijs denunciet̄. Iere. 1. Ecce dedi verba mea in ore tuo. Quartū est opatio miraculoz̄ q̄ sunt ad certitudinem p̄pheticū. Hic em̄ facerent aliq̄ q̄ excedūt operatiōz nature non crederēt eis in his que naturalē cognitionem transcendūt. Scdm̄ ḡ hos modos p̄pheticū dicunt̄ aliq̄ diuersis modis p̄pheticū. Aliq̄ em̄ dicit̄ aliq̄ p̄pheta q̄ habet oia tita quatuor: sc̄z q̄ videt imaginarias visiones et̄ h̄z intelligentiā de eis et̄ audacter ānūciat alijs. et̄ opat̄ miracula et̄ de hoc dicit̄ numeri. 12. Si quis fuerit inter vos p̄pheta et̄. Aliq̄ aut̄ dicit̄ p̄pheta ille q̄ habz̄ solas imaginarias visiones sed tñ in p̄prie et̄ valde remote. Aliq̄ em̄ dicit̄ p̄pheta q̄ habet intellectuale lumē ad explanandū diuinitatem visiones imaginarias siue sibi siue alteri faciat: Vel ad exponendū dicta p̄phetarū vel scripturas aploz̄. Et sic dicit̄ p̄pheta ois q̄ discernit doctoz̄ scripturas q̄ eodem spū interpretare sunt quo edite sunt. Et sic salomō et̄ dauid possunt dicit̄ p̄phete inquantū habuerūt lumen intellectuale ad clare et̄ subtiliter int̄uendū. Hā visio dauid intellectuales tantum fuit. Dicit̄ etiam p̄pheta aliq̄s solū ex hoc q̄ p̄phetarū dicta denunciat seu exponit seu cantat in ecclesia et̄ hoc modo dicit̄. i. Reg. 19. q̄ saul erat inter p̄phetas. i. inter cantantes dicta p̄phetarū. Dicit̄ etiam aliq̄s p̄pheta ex miraculoz̄ operatione fm̄ illud. Eccl. 4. 8. Corpus elisei mortuū p̄phetauit. i. miraculū fecit. Qd̄ dicit̄ hic ap̄lus p̄ totum capitulū de p̄phetis intelligendū est de secdo modo sc̄z q̄ ille dicit̄ p̄pheticū qui p̄ lumē intellectuale diuinū visioes sibi et̄ alijs factas exponit. Et fm̄ hoc planū erit qd̄ hic dicit̄ de p̄phetis. Circa scdm̄ sciendū est q̄ q̄ in ecclesia primitiua pauci erant q̄ imitabant fidem xpi p̄dicare p̄ mundū. ideo dñs vt̄ comodi⁹ et̄ pluribus verbū dei annūciarent dedit eis donū linguarū

rum quib⁹ omnib⁹ p̄dicarent. nō q̄ vna lingua loquētes ab omnib⁹ intelligerent vt̄ quidā dicunt. sed ad iram q̄ linguis diuersarū gentiū imo oim loquerent̄. Unde dicit ap̄lus. Gratias ago deo q̄ omnib⁹ vestrum lingua loquor. Et act. 1. dicit̄. Loquebant varijs linguis et̄. Et hoc donū multi adepti sunt a deo in ecclesia primitiua. Corinthijs aut̄ q̄ curiosi erāt. ideo libenti⁹ volebāt illd̄ donū q̄ donū p̄pheticū. Qd̄ dicit̄ hic loqui lingua vult ap̄lus intelligi linguā ignota et̄ non explanare. sicut si lingua theoretica loquat̄ quis alicui gallico et̄ non exponat. hic loquit̄ lingua. Vel etiam si loquat̄ visiones tñ et̄ nō exponat loquit̄ lingua. Unde omnis locutio nō intellecta nec explanata q̄cūq̄ sit illa est. p̄prie loq̄ lingua. His ergo visis ad expositionē l̄fe accedam⁹ q̄ plana est. Circa hoc ḡ duo fatie. Primo p̄bat q̄ donū p̄pheticū excellētī⁹ ē dono linguarū. Secundo excludit quandā obiectionē ibi. Volo aut̄ vos et̄. Qd̄ aut̄ donū p̄pheticū excedat donū linguarū p̄bat duabus rōnib⁹ quaz̄ p̄ma sumit̄ ex comparatione dei ad ecclesiam. Secūda ratio sumit̄ ex cōparatione hoim ad ecclesiam. Prima aut̄ ratio talis est. Illud p̄ qd̄ facit homo et̄ non solum que sunt ad honorē dei sed etiam ad vtilitatem. p̄ donum vero linguarū soluz̄ illud sit qd̄ est ad honorē dei. ergo et̄. Huius aut̄ rōnis ponit mediū et̄ p̄mo q̄ tum ad hoc q̄ dicit̄ q̄ loquit̄ lingua honorat̄ tñ deum. Et hoc est q̄ dicit̄. Qui loquit̄ lingua sc̄z ignota nō loq̄t̄ hominib⁹ id ē ad intellectū hoim sed deo id ē ad honorē dei tñ. Vel deo q̄ ip̄e deus solus intelligit. Sap. 5. Muris selli dei audit oia et̄. Et q̄ nō loquat̄ homi subdit. Me mo em̄ audit id ē intelligit. Sic em̄ frequenter accipit̄ nō audire p̄ nō intelligere. Mat. 13. Qui habet aures ad audiendū audiat. Quare aut̄ soli deo loq̄t̄ subdit q̄ ip̄e deo loquit̄. Unde dicit̄. spūs aut̄ dei loquit̄ mysteria id est occulta. Mat. 10. Nō em̄ vos estis q̄ loq̄mī et̄. s̄. 2. Nemo nouit que sunt spūs dei et̄. Secdo p̄bat id qd̄ dicit̄ q̄ p̄pheticū est ad honorē dei et̄ vtilitatem. primo. Unde dicit̄. Nam qui p̄phetat et̄. id ē explanat̄ visiones seu scripturas loquit̄ hominib⁹ id ē ad intellectū hoim et̄ hoc ad edificationē incipientiū et̄ ad exhortationē p̄ficiētū. i. thes. 5. Consolamini pusillanimes Titū. 2. Loq̄re et̄ exhortare ad p̄solationē desolatoz̄. Vel edificatio p̄tinet ad sp̄ritualem affectionē q̄ ibi primo incipit̄ edificium spūale. Ep̄. 2. In quo et̄ vos coedificamini et̄. Exhortatio vero ad inductionē ad bonos actus. q̄ si affectus est bonus tūc actus est bonus Titū. 2. Nec loquere et̄ exhortare. Ad latio vero iducit ad tolerantiaz̄ maloz̄ Ro. 15. Quęcūq̄ scripta sunt ad nostrā doctrinā sc̄pta sunt. Ad hec em̄ tria inducunt p̄dicantes diuinā scripturā. Secūda ratio talis est. Illud qd̄ ē vtile soli facienti est min⁹ q̄ illd̄ qd̄ p̄dest etiam alijs. loqui aut̄ linguis est vtile soli ei qui loq̄t̄ p̄pheticū vero alijs p̄dest. Igit̄ et̄. Huius aut̄ rationis ponit mediū. et̄ p̄mo quantū ad primā p̄tē medijs. Et hoc ē q̄ dicit̄. Qui loquit̄ lingua semetipsum et̄. ps̄. Cōcaluit cor meum intra me et̄. Secundo q̄ tum ad secūda p̄tē et̄. hoc est q̄ dicit̄. Qui aut̄ p̄phetat ecclesiaz̄ id est fideles edificat instruendo Ep̄. 2. Superedificati supra fundamentum aploz̄ et̄ p̄phetarū.

LECTIO SECUNDA.

Volo aut̄ vos omnes loq̄ linguis: magis aut̄ p̄pheticū. Hā maior est q̄ p̄pheticū q̄ qui loquit̄ linguis. nisi forte interpretet̄ vt̄ ecclesia edificationē accipiat. Hūc aut̄ fratres si venero ad vos linguis

in epistolam I ad Corinthios XIII

loquens: quid vobis pdero: nisi vobis loqr
aut in reuelatione. aut in scientia. aut in pro
phetia. aut in doctrina. **Tñ** que sine aia sunt
vocem dantia. siue tibia. siue cithara. nisi di
stinctione sonituum dederint: quō scief id qđ
canitur aut: citharizat. **Etenim** si incertā vo
cem de tuba quis parabit se ad bellum? Ita
et vos p linguam nisi manifestū sermonē de
deritis: quō scief quod dicit. **Eritis** enim in
aera loqntes. **Tā** multa vt pura genera lingua
rum sunt in hoc mundo. et nihil sine voce est
Ei ergo nesciero virtutē vocis: ero ei cui lo
quor barbarus: et qui loquit mihi barbarus
Sic et vos qm̄ emulatores estis spūuz ad edi
ficationem ecclesie querite vt abundetis.

Hic ap̄lus excludit oblectionē seu falsum intellectum qui
posset esse circa premisa. possent em̄ aliqui credere qđ ex q̄
ap̄lus preterit pphiam dono linguaz qđ donū linguarum
esset contemendū. **Unde** vt hoc excludat dicit. **Solo** autē
vos rē. **Ubi** primo ostendit quid intēderit insinuare. **Se**
cundo rōem hoz assignat ibi. **Nam** maior rē. **Dicit** qđ licz
hec qđ dicta sunt supra dixerim non tñ volo vos donū lin
guaz spernere. sed volo vos oēs loqui linguis tñ magis
volo vt ppheteris. **Numeri. 11.** **Quis** tribuat vt omnis
populus rē. **Cui** rōne assignat cuz dicit. **Nam** maior
rē. **qđ** d. **Ideo** volo vt magis ppheteris. qđ maior est rē.
Et huius ratio est qđ aliqui aliq̄ mouentur a spūsancto loq̄
aliquō mysticū qđ ipsi non intelligit. **Unde** isti habēt do
nū linguaz. **Aliqñ** autē nō solū loquūt linguis: s; etiā ea qđ
dicunt interpretant. **Et** ideo dicit. **Nisi** vt interpretet. **Nā**
donum linguaz cum interpretatione est melius qđ pphē
tia. qđ sicut dicitū est interpretatio cuiuscūq; ardui p̄tinet
ad pphētiā. **Unde** qđ loquit rē interpretat pphētia est et
donum linguaz habet. et interpretat vt ecclesiam dei edifi
cet. ideo dicit. **Et** ecclesiam rē. id est nō solum intelligat se
sed etiam vt ecclesia edificet. **Ro. 14.** **Que** edificationis
sūt inuicē custodiam. et **Ro. 15.** **Unus** q; sp̄s p̄tio suo place
at i bonū ad edificatōz. **Hic** autē frēs rē. hic pbat qđ donū
pphēie ē excellēt qđ donū linguaz p exempla. et hoc tripli
citer. **Primo** p exemplū a seipso sumptū. **Secundo** p exē
plum sumptū a rebus inatatis ibi. **Tñ** qđ sine aia rē. **Ter
tio** p exemplū sumptū ab hominib; diuersimode loquens
tibus ibi. **Tam** multa rē. **Et** seipso autē argumentat sic.
Constat qđ ego non minus habeo donū linguaz qđ vos
sed si loquerer vobis solum linguis et nō interpretarer ni
hil vobis pdessem. **Ergo** nec vos adiuuicē. **Et** hoc est qđ
dicit. **Nunc** autē fratres si venero ad vos linguis loquēs.
Hoc dupliciter pōt itelligi scz vel linguis ignotis vel ad
lram quibuscūq; signis non intellectis. quid vobis pdes
ro nisi loquar vobis aut in reuelatione rē. **Ubi** notanduz
qđ ista quattuor scz aut in reuelatiōe rē. possunt dupliciter
distingui. **Uno** mō penes ea de quib; sunt. **Et** sic sciēdū ē
qđ illustratio mentis ad cognoscendū est de quattuor qđ vt
est de diuinis. et hec illustratio p̄tinet ad donū sapientie.
Diuinor em̄ vt supra dictum ē. 2. est reuelatio qđ q̄ sunt
dei nemo nouit rē. **Et** ideo dicit in reuelatione qđ scz illus
minat mens ad cognoscendū diuina. **Uel** est de terrenis
et non de quibuscūq; sed de illis tñ qđ sunt ad edificatōz
fidei. et hoc p̄tinet ad donū scientie. et ideo dicit. **In** scien
tia. non geometrie nec astrologie qđ hec nō p̄tinet ad edifi
cationē fidei. sed in scientia qđ est sanctorū scz. 10. **Dedit**

illi sciam sanctorū rē. **Uel** est de eventibus futuroz et hoc
p̄tinet ad donū pphētie. **Et** ideo dicit. **Aut** in pphētia
scz. 8. **Signa** et monstra scit ante qđ fiant. et euentus tempo
roz et seculorū. **Notandū** autē qđ pphētia non accipit hic
cōmūter scz fm̄ qđ supra dicitū. sed accipit hic particulari
ter p̄tinet manifestatio futuroz tñ. **Et** fm̄ hoc rē istū a
Cassiodoro. **Prophecia** est diuina inspiratio rerū: futura
imobili veritate denuncians. **Eccl. 24.** **Adhuc** doctrinaz
quasi pphētiā effundā rē. **Uel** est de agendis moralib;
et hoc p̄tinet ad doctrinā. **Et** ideo dicit. **Aut** in doctrina.
Ro. 12. **Qui** docet i doctrina. **Prover. 13.** **Doctrina** bo
na dabit gratiaz. **Alio** modo possunt hec distingui penes
modos acquirēdi cognitōne. **Et** sic sciēdū est qđ omnis
cognitio aut ē a sup̄naturali principio. s. deo: aut naturali
scz lumine naturali intellectus nri. **Si** autē a sup̄naturali
principio scz lumine diuino infuso: hoc pōt esse dupliciter.
qđ aut infundit subito cognitio et sic est reuelatio. aut in
fundit successiue et sic est pphētia quā nō subito habuerūt
pphete sed successiue et p partes. vt eoz pphētie ostēdūt.
Si vero cognitio acq̄ratur a naturali principio hoc est aut
p studiu; p̄tū et sic p̄tinet ad scientiā. aut tradit ab alio
et sic p̄tinet ad doctrinā. **Tñ** que sine anima rē. hic ostē
dit idē p exempla sumpta ex reb; inatatis scz p instrumē
ta qđ vident vocem habere. **Et** p̄mo p instrumēta gaudij.
Secundo p instrumēta pugne ibi. **Item** si incertā rē. **Dis
cit** qđ. **Hoc** non solū patet p ea qđ supra dicta sunt sed etiam
qđ ad ea qđ sine aia vocem dant qđ loqui linguis nō soluz
non pdest alijs. **Et** qđ sine aia sunt vocem dantia. **Contra**
vox est sonus ab ore animalis. plat; naturalib; instrumē
tis formatus. **Non** ergo ea que sunt sine aia dant vocem.
Dicendū qđ licet vox non sit nisi animalū tamē potest dis
ci p quādā similitudinē scz fm̄ qđ quēdā sicut instrumēta
habent quandā p̄sonatiā et melodiā. et ideo de illis hic fa
cit mentionē scz de cithara qđ dat vocem tactu: et tibia que
flatu. **Si** ergo hec dant voces sine distinctione quomō sci
etur rē. **Cum** em̄ homo p instrumēta aliquid intendat ex
primere scz aliquos cantus qđ ordinant vel ad fletū vel ad
gaudiu;. **Isa. 30.** **Cantū** erit vobis sicut vox sanctificatē
solēnitatis: et leticia cordis sicut qđ pergit cū tibia vt intret
in montem dñi. **Uel** etiam ad lasciuā non poterit disjudi
cari ad quid canit tibia aut ad quid cithara si sonus sit cō
fusus et indistinctus. **Ita** si homo loquit linguis et nō in
terpretat non poterit sciri qđ velit dicere. **Item** si incer
tam vocem dederit rē. hic ostendit idē p exempla inanti
matōz. s. p instrumēta ad pugnā ordinata. **Et** sumit hec
similitudo ex libro numeri. 10. **Ibi** em̄ legit qđ dñs p̄cepit
moysi vt faceret duas tubas argenteas qđ essent ad cōues
niendū populū ad mouendū castra et ad pugmandū. **Et** p
quolibet istoz habebant certum modū tubandi. qđ aliter
dabant vocem quādo debebant cōuenire ad conciliū. aliter
quādo mouebant castra. et aliter quādo pugnabant. et tō
arguit ap̄lus qđ sicut si tuba det incertā voces id est indis
tinctā nescit vtrū debeat se parare ad bellum: ita vos si
loquimini tñ linguis nisi distinctū sermonē dicatis inter
pretando vel exponendo non poterit quis scire quid loq̄
mini. **Per** tubā potest intelligi p̄dicator. **Isa. 58.** **Quasi**
tuba exalta vocem tuam rē. **Ratio** autē quare nō potest sci
ri quid loq̄mini est qđ eritis in aera loquētēs id ē inutilitē
supra. 9. **Sic** pugno nō quasi aera verberās rē. **Tam**
multa rē. hic sumit exemplū a diuersis linguis loquenti
um. **Et** circa hoc tria facit. **Primo** ostendit diuersitatem
linguarum. **Secundo** inuiturā loquentiū sibi ad inuicē
in linguis extraneis ibi. **Si** ergo nesciero rē. **Terrio** con
cludit quod intendit ibi **Sic** et vos quoniam emul. rē. **Dis
cit** qđ p̄tio. **Multe** et diuersę lingue in mūdo sunt. et quib; pōt
loq̄ qđ cūq; vult. si tñ nō loq̄t determinate nō intelligit. **Et**

Explanatio sancti Thome

hoc est q̄ dicit. **T**am multa etc. hoc pot̄ dupliciter exponi q̄ pot̄ continuari cū precedentib⁹ vt dicat. **E**ritis in aera loquētes. et tam multa vt puta etc. q̄si dicat. **I**deo in aera s̄ est inutiliter loq̄mini omnibus linguis q̄ loquimini sine intellectu q̄ tñ pp̄ias significaciones vocū ad hoc habent vt intelligant. **N**ihil enī sine voce est. **N**el potest sic p̄ctari. **E**ritis in aera loquētes. tam multa vt puta sunt genera linguaz .i. singulis linguis. **S**i q̄ nesciero etc. hic ostēdit hōz inutilitatē. **E**t hoc est q̄ dicit. **S**i loquar omnibus linguis. sed si nesciero virtutē vocis id ē significacionē vocis. ero cui loquar barbarus **I**ere. 5. **A**dducā sup̄ te gentē de longinquo. gentē cuius ignoras linguā. **M**ora q̄ barbari fm̄ quosdā dicunt illi quozuz idioma discordat omnino a latino. **A**lij vero dicūt q̄ quilibz extraneus est barbarus omni alij extraneo. q̄n̄ scz non intelligit ab eo. **S**ed hoc nō est verū q̄ fm̄ **P**sidōū q̄ barbara est specialis natio. **C**ol. 3. **I**n xp̄o iesu non est barbarus et sc̄tha. etc. **S**z fm̄ q̄ verius dicit barbari. pp̄ie dicūt illi q̄ in virtute corporis vigēt in virtute rōnis deficiūt. et sunt quasi extra leges et sine regimine iuris. **E**t huic vidēt cōsonare **A**ristoteles in politicis suis. **C**ōsequēt̄ euz dicit. **S**icut et etc. cōcludit qd̄ intēdit. et hoc pot̄ dupliciter constitui. **P**rimo vt punctet̄ hoc mō. q̄si dicat sic ego ero barbarus vobis si loquar sine significacione et interpretacione. sicut et vos eritis barbari ad inimicem. et ideo querite vt abūdēt etc. et hoc q̄n̄ estis emulatores etc. **N**el alio modo vt totū ponat sub distinctione. **Q**uasi diceret. **N**e ergo sitis barbari sic sicut ego facio. q̄n̄ estis emulatores sp̄m̄ id est donoz sp̄s sancti querite a deo vt abundetis. **p**uer. 15. **I**n abūdanti iusticia virt⁹ maxima ē. **Q**ue quidē iusticia est edificare alios. **M**atth. 7. **P**etite et dabit vobis querite et inuenietis. pulsate et aperiet vobis.

Lectio tertia

Et ideo qui loquitur lingua orat vt interpretet̄. **N**am si orem lingua sp̄s meus orat. mens autē mea sine fructu ē. **Q**uid ergo est. **O**rabo spiritu: orabo et mente. **P**sallam spiritu: psallam et mente **L**eteruz si benedixeris spiritu. quis supplet locum idiotę? **Q**uomodo dicit amen sup̄ tuam benedictionē? **Q**uoniā quid dicas nescit **N**az tu quidē bene gratias agis sed alter nō edificatur.

Supra ostendit apl̄us excellentiā doni p̄phetie ad donū linguaz rōnib⁹ sumptis ex parte exhortationis: hic vero ostendit idem rōnibus sumptis ex parte rōnis. hec enī duo p̄ linguā exercem⁹ orationē scz et exhortatōz. **E**t circa hoc duo facit. **P**rimo enī p̄bat excellentiā p̄phetie ad donū linguaz rōnibus. **S**ec̄do exemplis ibi. **S**z ago deo meo etc. **C**irca p̄mū duo facit. **P**rimo ponit necessitatē orationis. **S**ec̄do ostendit quō in orōne plus valet donū p̄phetie q̄ donū linguaz. **N**am si orem lingua etc. **D**icit q̄ primo dicit q̄ donum linguaz sine dono p̄phetie non valet. et ideo q̄ interpretari est actus p̄phetie q̄ est excellentior illi q̄ loq̄t lingua l̄gra v̄ extranea v̄ aliq̄ mysteria oculis et orat scz deum vt interpretet̄ id ē vt interpretandi gr̄a datur sibi **C**ol. 11. **O**rantes vt deus apiat hostiū. **G**lo. aliter exponit orat. **O**rare enī dicit dupliciter. scz vel deprecari deū vel psuadere. **Q**uasi dicat **Q**ui loquitur lingua orat id est ita psuadear vt interpretet̄. et sic accipit orare hic glo. p̄ totum capitulū. **S**ed non est hec intēditio apl̄i sed p̄ deprecatione ad deum. **N**az si orat etc. hic ostendit q̄ in orā-

do plus valet p̄phetia q̄ donum linguaz. et hoc dupliciter. **P**rimo rōne sumpta ex pte ipsius orantis. **S**ec̄do rōne sumpta ex pte audientis ibi. **L**eteruz si benedixeris etc. **C**irca p̄mū duo facit. **P**rimo ponit rationem ad p̄positum ostendendū. **S**ec̄do remouet obiectionem ibi. **Q**uid ergo etc. **C**irca p̄mū sciendū est q̄ est duplex oratio. **U**na est priuata q̄n̄ scz orat in seipso et p̄ se. **A**lia publica q̄n̄ quis orat coram populo et p̄ alijs. et in vtraq̄ contingit vti et dono linguaz et dono p̄phetie. **E**t ideo vult ostendere q̄ in vtraq̄ plus valet donū p̄phetie q̄ donū linguaz. **E**t primo in oratione priuata dicens q̄ si sit aliq̄s ideora q̄ faciat orationē suā dicens psalmū vel pater noster et non intelligat ea q̄ dicit iste orat lingua et nō refert vtrū orat verbis sibi a sp̄s sancto concessis siue verbis aliorum. **E**t si sit alius q̄ orat et intelligit q̄ dicit hic quidē orat et p̄phetat. constat q̄ plus lucrāt q̄ orat et intelligit q̄ qui tñ lingua orat q̄ scz non intelligit que dicit. **N**am ille q̄ intelligit reficit et q̄m̄ ad intellectū et quantum ad affectuz. sed mens eius q̄ non intelligit est sine fructu refectionis. **U**ñ et euz melius sit refici q̄m̄ ad affectum et intellectū q̄ q̄m̄ ad affectū solū: constat q̄ in orōne plus valet p̄phetie donum q̄ solum donum linguaz. **E**t hoc est q̄ dicit. **D**ico q̄ orat vt interpretet̄. **N**az si orem lingua id ē oratio vroz dono linguaz ita q̄ p̄feram aliq̄ q̄ non intelligo tñ sp̄s meus. i. sp̄s sanctus mihi datus orat q̄ inclināt et mouet me ad orandū. **E**t nihilomin⁹ mereor in ipsa oratione. q̄ hoc ipsum q̄ moueo a sp̄s sancto est mihi meritū. **R**o. 8. **N**ā qd̄ orem? sicut oportet nescim? sed ipse sp̄s sanctus postulare nos facit. **N**el sp̄s meus id ē ratio mea orat id ē dicit mihi q̄ ego loquar ea que ad bonū sunt siue verbis p̄prijs siue aloz sanctorū. **N**el sp̄s me⁹ id est virtus imaginaria orat in quātū voces seu similitudines corporaliū sunt tñ in imaginatione absq̄ hoc q̄ intelligant ab intellectu et ideo subdit. **M**ens autē mea id est intellectus meus sine fructu est. q̄ non intelligit. **E**t ideo melius est in oratione p̄phetia seu interpretatio q̄ donū linguaz. sed nunqd̄ q̄n̄ cū quis orat et non intelligit que dicit est sine fructu orationis. **D**icendū q̄ duplex est fructus orationis. **U**ñ fructus est meritū qd̄ hōi puenit. **A**lius fruct⁹ ē sp̄s sanctus cōsolatio et deuotio con cepta ex oratione. **E**t q̄m̄ ad fructū deuotionis sp̄s sanctus priuat qui nō attendit ad ea que orat seu non intelligit. sed quantum ad fructū meritū nō est dicendū q̄ euacuet̄ q̄ sic multe orōnes essent sine merito: cum vir vnum pater noster pot̄ homo dicere q̄n̄ mens ad alia ferat. **E**t ideo dicendum est q̄ q̄n̄ orans aliq̄ diuertit ab his q̄ dicit. seu q̄n̄ q̄s in vno opere meritorio non cōtinuē cogitat in quolibz actu qd̄ facit hoc p̄p̄ deū nō p̄dit rationem meritū. **C**uius ratio est q̄ in oibus actib⁹ meritorijs q̄ ordingnt̄ ad finē rectum nō requirit̄ q̄ intento agētis cōiungat̄ sint fm̄ quēlibet actum. sed vis prima q̄ mouet intentionē manet in toto opere etiam si aliq̄ in aliq̄ particulari diuertat. et hec p̄ma vis facit totū opus meritorium nisi interrumpatur p̄ contrariā affectionē q̄ diuertat a sine p̄dicto ad finē contrariū. **S**ed sciendū q̄ est triplex attentio. **U**na est ad verba q̄ homo dicit et hec aliq̄n̄ nocet in quantum impedit deuotionē. **A**lia est ad sensuz verborū. et hec nocet nō tñ ē multū nocua. **T**ertia ē ad finē et hec est melior et q̄si necessaria. **T**ñ id qd̄ dicit apl̄us mēs est sine fructu: intelligit de fructu refectionis. **Q**uid ergo etc. **Q**uia posset aliq̄s dicere ex q̄ orare lingua ē sine fructu mentis. sed tñ sp̄s orat. nūquid q̄ non est orandū sp̄s ideo apl̄us hoc remouet dicens q̄ vtroq̄ modo orandū ē et sp̄s et mente. q̄ homo debet seruire deo de orib⁹ q̄ habet a deo. s̄ a deo habet sp̄m̄ et mētē et id debz de vtroq̄ orare **E**c̄. 4. 7. **D**e omni corde suo laudabit dominū etc. **E**t ideo dicit. **O**rabo sp̄s orabo et mente. **P**sallā sp̄s etc.

in epistolam I ad Corinthios. XIII

Et sic dicit oratio et psallat quod oratio vel est ad deprecandum deum. et sic dicit oratio: vel ad laudandum et sic dicit psallat. De istis duobus Jac. 5. Tristat quod in vobis ore equo aio et psallat. ps. psallite domino etc. Oratio est spiritu id est imaginatione et mente id est voluntate. Ceterum si benedixeris etc. Hic secundo ostendit quod donum prophetie plus valet quam donum linguarum etiam in ordine publica que est quam sacerdos pubes et orat. ubi aliqui dicit quod non intelligit aliqui aliquid que intelligit. Et circa hoc tria facit. Primo ponit rationem. Secundo exponit eam ibi. Quod dicit etc. Tertio probat quod suppositum ibi. Quia quod dicit. Dicit quod dixi quod donum prophetie in oratione privata plus valet. ceterum. ps. et in publica que si benedixeris id est si benedictionem dederis spiritu id est in lingua que non intelligat seu imaginatione et motus a spiritu sancto quod supplet locum ideote. Ideo propter vicium quod scilicet in lingua in qua natus est. Quasi diceret. Quis dicit illud quod debet dicere ibi ideota: quod est dicere amen. Et ideo dicit. Quod dicit supplens tuam benedictionem. ubi glossa exponit id est quod contentiet benedictionem a te facere in persona ecclesie. Et. 65. Qui benedictus est super terram benedictus est in eo amen. Amen idem est quod fiat vel verum est. quasi dicit si non intelligit quod dicitis quod edificabitur se dicitis tuis: potest quidem se conformare etiam si non intelligat sed in generali tamen non in speciali. quod non potest intelligere quod boni dicas nisi quod benedicas tamen. Sed quare non dant benedictiones in vulgari vel intelligant a populo et edificent se magis eis. Dicitur quod hoc forte fuit in ecclesia primitiva. sed postquam fideles instructi sunt et sciunt quod audiunt in communi officio sunt benedictiones in latino. Consequenter probat quare non potest dicere amen cum dicit. Nam tu quidem id est licet tu gratias agas bene deo in quantum intelligis: sed alter qui audit et non intelligit non edificatur in quantum non intelligit in speciali et si in generali intelligat et edificet. Ep. 4. Omnis sermo malus erit ore vestro non procedat. sed si quis bonus est ad edificationem fidei. Et ideo melius est ut non solum lingua benedicat: sed etiam ut interpretet et exponat licet tu qui gratias agis bene agas

Lectio quarta.

Gratias ago deo meo quod omnium vestrum lingua loquor. Sed in ecclesia volo quod verba sensu meo loqui ut et alios instruam: quod decem milia verborum in lingua fratres nolite pueri effici sensibus: sed malicia pueri estote. In lege enim scriptum est. Quia in alijs linguis et in labijs alijs loquar populo huic et nec exaudient me dicit dominus. Itaque lingue in signum sunt non fidelibus: sed infidelibus. prophetie autem non in fidelibus sed fidelibus. Hic ostendit apostolus excellentiam doni prophetie ad donum linguarum per rationes sumptas ex parte superioribus. Et circa hoc duo facit. Primo agit gratias de dono linguarum sibi a deo dato. Secundo se eis in exemplum proponit ibi. Sed in ecclesia volo etc. Dicit quod gratias ago etc. quasi dicat. Non ideo vilipendo donum linguarum quod ego dico quod donum prophetie sit excellentius: sed debet charum haberi. Unde et ego gratias ago etc. Est quod de omnibus gratias agendum. i. thesal. 5. In omnibus gratias agite etc. Et gratias ago. quasi dicit. Non ideo vilipendo donum linguarum quasi eo carens. immo etiam ego habeo. et ideo dicit. Gratias ago etc. Et ne intelligat quod omnes loquentur una lingua dicit. Quia vestrum lingua loquor. Act. 2. Loquebantur varijs linguis apostoli etc. Sed in ecclesia. hic ponit se in exemplum quasi dicat. Si ego habeo donum linguarum sicut et vos debetis facere illud quod facio. Sed ego vo-

lo id est magis volo loqui in ecclesia quingis id est paucis verbis sensu meo. i. intellectu ut scilicet ego intelligam et intelligam et ex hoc instruam alios quam decem milia id est quantum multitudine verborum in lingua quod est loqui non ad intellectum quocumque modo fiat ut supra exposuit. Dicitur quidem quod id dicit quingis quod apostolus videtur velle quod magis velit dicere solum unam ordinem ad intellectum quam multas sine intellectu. Ratio autem finem grammaticos ad hoc quod debeat facere perfectum sensum debet habere quingis scilicet subiectum. predicatum. copulam verbalem. et determinationem subiecti. et determinationem predicati. Alijs videtur melius quod quod ad hoc loquendum est cum intellectu ut alij doceant. ideo ponit quingis quod doctor debet quingis docere scilicet credenda. Titu. 3. Nec loquere et exhortare etc. Agenda. Matth. ultimo. Euntes in mundum etc. Vitanda scilicet peccata. Eccl. 21. Quasi a facie colubri fuge etc. Esa. 58. Annuncia populo meo scelera etc. Speranda scilicet mercedem eternam. i. Pe. 1. De qua salute exquissierunt etc. Timenda scilicet penas eternas. Matth. 25. Ite maledicti in ignem eternum etc. Fratres mei nolite etc. hic ostendit excellentiam doni prophetie ad donum linguarum rationibus sumptis ex parte infidelium. Et circa hoc duo facit. Primo excitat attentionem et reddit attentos. Secundo arguit ad propositum ibi. In lege quid scriptum est. Circa primum videtur apostolus excludere pallium excusationis aliquid quod ideo docent quedam radia et suspicilia: quasi ostendat se volentes vivere in simplicitate. et ideo non curantes de subtilitatibus ad quas finem rei veritatem non attingunt habentes verbum domini ad hoc Matth. 18. Nisi converteris fueritis et efficiamini sicut pueri etc. Sed hoc apostolus excludit cum dicit. Nolite pueri effici sensu id est nolite pueritia et inutilia et stulta loqui et docere. Sed. Cum essem parvulus etc. Sed quod debetis effici pueri? affectu non intellectu. Et ideo dicit. Sed malicia. Ubi sciendum est quod pueri deficiunt in cogitando mala et sic debent effici pueri. et id dicit. Sed malicia pueri estote. et deficiunt in cogitando bona et sic non debent effici pueri. immo viri perfecti. et ideo dicit. Sensibus autem perfecti etc. id est ad discretionem boni et mali perfecti sitis. Unde heb. 5. Perfectorum est solidus cibum etc. Non ergo laudatur in vobis simplicitas quod opponit prudentie. sed simplicitas quod astutia. Et ideo dominus dicit Mat. 10. Estote prudentes sicut serpentes. Ro. 16. Volo vos sapientes esse in bono: simplices in malo. Consequenter cum dicit. In lege quod scriptum est: arguit ad propositum. Ubi sciendum est quod hoc argumentum sicut patet per glossam. distinguitur per multa. Sed finem intentionem apostoli non videtur attendat in toto hoc nisi una ratio. Et ratio sua ad probandum quod donum prophetie est excellentius quam donum linguarum est talis. Omne quod plus valet ad illud ad quod alterum principaliter ordinat est melius illo alteri ordinato ad hoc. Sed tam donum prophetie quam donum linguarum ordinat ad conversionem infidelium. sed prophetie plus valet ad hoc quam donum linguarum ergo prophetia est melior. Circa hanc rationem duo facit. Primo ostendit ad quid ordinat donum linguarum. et ad quod ordinat donum prophetie. Secundo quod plus valet donum prophetie ibi. Si conveniat unum versa etc. Circa primum duo facit. Primo inducit auctoritatem. Secundo ex auctoritate arguit ad propositum ibi. Itaque lingue. Circa primum sciendum quod hoc quod dicit. In lege quid scriptum est potest legi vel interrogari. Quasi dicat. non debetis effici pueri sensibus sed perfecti et hoc est videre et scire leges. Unde si estis perfecti sensibus sciatis scilicet legem. Et in lege quid scriptum est: de linguis que sunt inutiles aliquando ad id ad quod ordinate sunt quod licet in diversis linguis loquar scilicet populo iudeorum. tamen homo non exaudit etc. Potest etiam legi remissive. In lege quod scriptum est. quasi dicat. nolite moveri sicut pueri ad aliquid appetendum non discernentes utrum bonum vel minus bonum sit quod affectatis et pro-

Explanatio sancti Thome

natis meliori bono sed estote perfecti sensibus id est discernatis
tunc bona et magis bona et sic affectibus. Et hoc fit si cogitas
tis quod scriptum est in lege quoniam in alijs et c. h. p. 6. Cogitare est
illa sensus est consumatus. Et dicit in lege non accipiendo
legem striete per quinque libros moysi tunc sicut accipit Luc.
vltimo. Necessesse est impleri omnia que scripta sunt de me in lege et c.
sed per toto veteri testamento sicut accipit Jo. 15. Et imple
atur sermo qui in lege eorum scriptus est. quia odio habu
erunt me gratis. Ad tamen in ps. scriptus est. Accipit tamen
hec auctoritas ex Esa. 28. ubi ista nostra habet. In loque
la labijs et lingua altera loquitur ad populum istum. Hoc igitur
scriptum est. Quomodo in alijs linguis id est in diuersis ges
neribus linguarum et labijs id est in diuersis idiomatibus et mo
dis pronuntiandi loquar populo huic. scilicet iudaico quod hoc signum
specialiter fuit datum ad conuersionem populi iudeorum. Nec sic
exaudiet quod scilicet ex signis visis non crediderunt. Esa. 6. Ex
ceca cor populi huius et c. Sed quare deus dedit eis signa
si non debebant conuerti? Ad hoc sunt due rationes. Una ra
tio est quod licet non omnes conuersi fuerint. tamen alij sunt con
uersi eo quod non repellit dominus plebem suam et c. Alia ratio est
ut iustior appareat eorum damnatio dum manifestius appa
ret eorum nequitia. Jo. 15. Si non venissem et locutus
eis non fuisset et c. Consequenter cum dicit. Itaque lin
gue et c. ex inducta auctoritate argumentatur ad propositum quod
si dicat. Et hoc manifeste apparet quod donum linguarum da
tum est non fidelibus ad credendum quod iam credunt. Jo. 4. Non
propter tuam loquelam et c. sed infidelibus ut conuertantur. In glo.
autem ponunt due expositiones ambrosij que non sunt scriptas
quarum una est ut dicat. Sicut in veteri testamento locutus
sum populo iudeorum per linguas id est figuratas et per labia id
est permittendo bona temporalia sic ad huc in nouo testamento
loquar huic populo in alijs linguis id est aperte et clare et
alijs labijs id est spiritualibus nec tamen sic exaudiet me. scilicet quantum
ad eorum multitudinem. Itaque lingue date sunt non fidelibus
sed infidelibus ad manifestandum scilicet eorum infidelitatem. Alia
est. In alijs linguis id est obscure et parabolice loquar ut
quod sunt indigni non exaudient id est non intelligent. Con
sequenter ostendit ad quid ordinatur prophetia scilicet ad instru
tionem fidelium que iam credunt. Et ideo quod prophetie date
sunt non infidelibus que non credunt Esa. 53. Dicit quod credis
dis auditui nostro. sed fidelibus ut credant et instruantur. Exe.
3. Fili hominis speculatore dedit te et c. puer. 29. Tu de hinc
rit prophetia et c. dissipabitur populus.

Lectio quinta.

Ergo conueniat vniuersa ecclesia in
vno: et omnes linguis loquantur: intret
autem ideote et infideles: non dicent
quod insanitis? Si autem omnes prophetent: intret
autem quis infidelis vel ideota. conuincit ab om
nibus diiudicat ab omnibus. Occulta enim cordis
eius manifesta fiunt. et ita cadens in faciem ado
rabit deum: pronuntiatur quod vere deus in vobis sit.
Quid ergo est fratres? Tu conuenitis vnusquisque
vtrum psalmum habet. doctrinam habet. apocaly
psim habet. linguam habet. interpretationem ha
bet. omnia ad edificationem fiant.

Glosa vult quod hic incipiat alia ratio ad propositum ostenden
dum. sed secundum quod dicitur est non est nisi vnum posita ratione
et est quasi manifestatio medie ipsius rationis scilicet quod prophete
ria plus valet ad illud ad quod specialiter ordinatur donum
linguarum. Unde circa hoc duo facit. Primo ostendit in
conueniens quod sequitur quantum ad infideles ex dono lingua

rum tibi. Sancti prophetent Secundo ostendit bonum quod sequitur
ex dono prophetie etiam ad infideles tibi. Si autem omnes. In
conueniens quod sequitur ex dono linguarum sine prophetia etiam
quantum ad infideles est quod reputantur insani qui sic loquuntur
solis linguis cum tamen donum linguarum ordinetur ad con
uersionem infidelium ut iam patet. et hoc est quod dicit. Si autem
omnes et c. q. d. Ex hoc patet quod lingue non sunt preferende
prophetijs quia si conueniant scilicet omnes fideles in vnum non
solum corpore sed etiam mente Act. 4. Multitudinis cre
dentium erat cor et c. et omnes qui iam conuenerunt loquantur
linguis ad scriptam extraneis. vel loquantur ignota et obscura
et dum sic conuenerunt loquantur intret aliquis ideota id est qui non
intelligit nisi linguam suam vel infidelis propter quem date
sunt lingue nonne dicitur hys que sic loquuntur quod insanitis? Ad
cui non intelligit reputat insanitio quod si intelligat lingua
nihilominus que loquuntur sunt occulta tamen malu est si non expo
natur quod poterunt credere de vobis si occulta loquuntur que
credunt de gentilibus que occultabant ea que faciebant in ri
tu eorum propter eorum turpitudinem. Et hec etiam insanitio
quedam est. Contra. Idem est loqui linguis et loqui scripte
quantum ad ideotas. cum ergo omnes loquantur scripte in eccle
sia que omnia dicunt in latino videtur quod similitudo sit insanitio. Et
cendum est ad hoc quod ideota erat insanitia in primitiua ecclesia que
erant rudes in ritu ecclesiastico. Unde nesciebant que scie
bant tibi: nisi exponeret eis. Adodo vero omnes sunt instru
cti. Unde licet in latino omnia dicantur scilicet tamen illud quod sit
in ecclesia. Consequenter autem cum dicit. Si autem omnes
prophetent et c. ostendit quod bonum sequitur ex dono prophetie.
Et circa hoc tria facit. Primo ostendit quod per bonum prophete
tie sequitur quantum ad infideles. Secundo ostendit quod hoc sequitur
tibi. Occulta enim et c. Tertio subinfert quod effectus inde
pueniat tibi. Et ita cadens in faciem et c. Dicit ergo constat quod
ex dono linguarum non conuincunt infideles. Hinc per sequitur quod
conueniunt prophetent id est omnes ad intellectum loquantur vel
exponant scripturas vel etiam reuelationes eis factas inter
tenent. Quod dico non simul sed vnus post alium sic prophetent.
Intret autem scilicet ecclesia ideota aliquis scilicet non hinc nisi lingua
materna. hoc est bonum quod inde sequitur quod conuincit de alijs er
rore que ostendit sibi. Iere. 31. Postquam ostendisti mihi consuetudinem
Ab omnibus que prophetant diiudicat. Quasi dicitur damnabilis
ostendit de malis moribus et vitijs suis. 1. cor. 2. Spiritualis
id est doctor omnia diiudicat et c. Ad hec enim duo valet pro
phetia scilicet ad confirmationem fidei et instructionem morum. Quod
autem hoc bonum sequatur ex prophetie dono subdit cum dicit. Oc
cultata est cordis. Ad hoc potest intelligi tripliter. Vno modo est hoc quod
ad scriptam alij in primitiua ecclesia gratiam habuerunt ut secreta
cordium et peccata hominum sciret. Tunc legitur de petro act. 5. Quod
nanuit ananiam et fraudato procio agri. Et secundum hoc legitur. Oc
cultata est et c. quasi dicitur conuincit quod occulta. id est secreta pec
cata sua manifesta fiunt ab illis que ea reuelant. Alio modo est
hoc quod aliqui que in predicatione tangunt multa que homines gerunt in
corde sicut patet in libris beati gregory vbi dicitur iuente
potest fere omnes motus cordis sui. Et secundum hoc legitur.
Occulta cordis quasi dicat. Ideo conuincunt quia occul
ta cordis sui. id est ea que gerunt in corde. puer. 27. Quod in aq
resplendet vultus aspicietur sic corda hominum manifesta sunt
prudentibus. Manifestantur id est tanguntur ab eis. Alio modo
quod aliqui occultis cordis de illis quod est alicui dubium et non potest
per se certificari. Et secundum hoc legitur. Occulta cordis sui. id est
de quibus in corde suo dubitabat et que non credebatur manifestare
vni scilicet vadens ad ecclesiam frequenter fuerit sibi manifesta sic
cut de seipso dicit aug. quod ipse ibat ad ecclesiam solum per can
tu. et tamen tibi multa de quibus dubitabat et propter que non iue
rat manifestabantur sibi. Ex hoc enim sequebatur reuerentia que
conuictus reuerentia deum. et hoc est quod dicit. Et ita cadens
id est ex quo ita conuincatur et manifestantur occulta

in epistolam I ad Corinthios. XIII

sordis sui cadens in facie adorabit deū. **Matth. 2.** Pro-
 cidentes adorauerunt eum quod signū est reuerētie. **De**
 reprobis autē legit q̄ cadit retrosum puer. **4.** **Ma** impi-
 orum tenebrosa nesciūt vbi coruant. **Electus** vero in fa-
 ciem cadit q̄ videt vbi p̄sternit q̄ signū est reuerētie.
Matth. 2. **Et** **Leuit. 9.** Laudauerūt deū ructes in facies
 suas p̄s. **Corā** illo p̄cidēt ethiopes. **Et** nō solū exhibebit
 reuerentiam deo: sed etiam ecclesie q̄ p̄nunciās dicit q̄
 vere deus est in vobis q̄ p̄phetatis in ecclesia **Zacharie.**
8. **Ibimus** vobiscū: audiuim⁹ em̄ q̄ deus est vobiscū. **Ap**
 parer̄ igit̄ q̄ donū p̄phetiē vtilius q̄tum ad infideles.
Quid ḡ est fratres. hic ordinat eos ad vsum donorū di-
 citorum. **Et** circa hoc duo facit. **Primo** ostendit qualiter
 se debeant habere ad vsum horum donorū. **Secūdo** con-
 cludit p̄ncipale intentū ibi. **Itaq̄** fratres emulamini pro-
 phetare. **Et** circa p̄mū duo facit. **Primo** ostendit quō or-
 dinate se debeant habere in vfu ditorū donorum. **Secūdo**
 exp̄mit eorū p̄sumptionē ibi. **An** a vobis seruo. **Et** cir-
 ca p̄mū tria facit. **Primo** ostendit in generali quō se de-
 bent habere in omnib⁹ donis. **Secūdo** quō se habeat q̄tū
 ad donū linguarū ibi. **Sicut** lingua q̄ loquat̄. **Tertio**
 ostendit quō se habeant quantū ad donū p̄phetie ibi. **Pro**
 phetent duo aut tres. **Deicit** ergo p̄phetare est melius
 q̄ loq̄ linguis. **Quid** ergo fratres agendū est: hoc sc̄ agē-
 dum est. **Item** cū cōuenitis constat q̄ vnus nō habet oīa
 dona. **ideo** non debet vtr̄ aliq̄ vestrū omnib⁹ donis: sed
 eo dono q̄ sp̄cialius accepit a deo. **q̄** melius sit ad edifi-
 cationē. **Item** vnusquisq̄ vestrū habet aliq̄ donū sp̄-
 ciale. **Alius** habet psalmū id ē habet canonicū ad laudā-
 dūz nomē dei vel psalmos exponit. **Abachuc. 3.** **Sup**
 cella mea deducet me. **Alius** vero doctrinā id ē habet
 p̄dicationē ad instructionē morū vel expositionē et sp̄-
 lem sensum puer. **12.** **Doctrina** sua cognoscit vir. **Ali-**
 us apocalypsim habet id est reuelationē vel in somnijs v̄-
 tn. **visione** allqua. **Dañ. 2.** **Est** deus in celo reuelās myste-
 ria. **Alius** linguā habet id ē donū linguarū vel legēdi
 p̄phetas. **Act. 2.** **Et** ceperūt loq̄ varijs linguis. **Ali⁹**
 interpretatōz. **5. 12.** **Alii** interpretatio sermonū. **Et**
 autē sic ordinat̄: q̄ vel sunt ex ingenio nāli vel ex solo deo
Si sunt ex solo ingenio naturali vel sunt ad laudez dei et
 sic dicit psalmū habet: vel ad instructionē p̄mū. **Et** sic di-
 cit doctrināz habet. **Si** sunt a solo deo sic dupliciter. **Vel**
 sunt aliqua occulta interiori. **Et** sic dicit apocalypsim habz
Vel occulta exteriori. **Et** sic dicit linguā habet. **Et** ad hos
 rum manifestationem est tertium scilicet interpretatio. **Et**
 debet fieri vt oīa ad edificationē fiant **Ro. 15.** **Unusq̄**
 vestrū p̄ximo suo placeat in bonum ad edificationē

Lectio sexta.

Que lingua quis loquat̄ fm duos:
 aut vt multū tres et p̄ partes et vnus
 interpretet̄. **Si** aut non fuerit inter-
 pres: taceat in ecclesia: sibi aut loquat̄ et deo.
Prophete aut duo aut tres dicāt. et ceteri di-
 iudicent. **Et** si alij reuelatū fuerit sedenti:
 prior taceat. **Potestis** em̄ omnes p̄ singulos
 p̄phetare: vt omnes discant et omnes exhortē-
 tur. **Et** sp̄s p̄phetarū p̄phetis subiectus ē
Non em̄ dissensionis est deus sed pacis: sicut
 et in omnib⁹ ecclesijs sanctorū doceo.

Dic ap̄s ordinat eos quō se habeat ad vsum doni linguarū.
Et cir ca hoc duo facit. **Primo** ostendit qualiter de-
 bent vti dono linguarū. **Secundo** quādo debet cessare ab

vfu ibi. **Si** aut nō fuerit. **Dicit** ḡ primo q̄ mod⁹ v̄tēdi
 dono linguarū talis sit int̄ vos vt siue quis id ē si aliq̄s lo-
 quit̄ lingua id ē dicat visiones vel somnia huiusmodi lo-
 cutio non fiat a multis p̄pter occupationē temporis i lin-
 guis et non restet locus p̄phetijs et p̄fusionē generet. **5.**
fm duos id ē duobus. et si necesse fuerit fm multū tres vt
 sit satis a trib⁹. **Deut. 17.** **In** ore duoz vel trium. **Et**
 notandum q̄ hec cōsuetudo adhuc partim seruat̄ in eccle-
 sia. **Item** lectiones et epl̄as et euangelia habem⁹ loco lin-
 guarum. et ideo in missa fm duos seruat̄. q̄ solū duo di-
 cunt̄ q̄ p̄tinent ad donū linguarū sc̄z epl̄a et euangeliū. **In**
 matutinis fm multa sit sc̄z trib⁹ lectionib⁹ dicit̄ in vno
 nocturno. **Antiquitus** em̄ dicebant̄ nocturna diuisim fm
 tres vigiliis noctis. nūc vō dicūt̄ simul. **Nō** solū aut̄ debz
 seruari ordo q̄tū ad numerū loquentiū sc̄z etiā q̄tū ad mo-
 dum. et hoc est q̄ dicit̄. **Et** p̄ partes id est vt illi q̄ loquūt̄
 succedant sibi ad inuicē sc̄z q̄ vnus post aliū loquat̄. **Vel**
 p̄ partes id ē inter cōse vt sc̄z loquat̄ vnā partes visionis
 seu instructionis et eam exponat. et post aliam et ipsam ex-
 ponat et sic deinceps. quē modū cōsueuerūt seruare predi-
 catores qm̄ predicant p̄ interpretationēz hoībus ignote lin-
 gue et ideo dicit̄ et vnus interpretet̄. **Consequēter** cū di-
 cit̄. **Si** autē non fuerit. ostendit quādo nō est vtendū
 linguis dicens q̄ loquendū est p̄ partes et vnus debet in-
 terpretari. **Sed** si nō fuerit aliquis interpretes id ē q̄ inter-
 pretetur ille q̄ donū habet linguarū taceat in ecclesia id est
 non loquat̄ seu predicet multitudini in lingua ignota. q̄
 non intelligit̄ ab eis sed sibi loquat̄ q̄ ipse se intelligit. et
 hoc tacite orando vel meditādo **Job. 10.** **Loquar** in ama-
 ritudine anime hęc dicam deo. **Prophete** aut duo
 et. **Hic** ap̄s ordinat eos quomō se habeant ad vsum p̄-
 phetie. **Et** circa hoc duo facit. **Primo** ostendit q̄lter v̄-
 dum est dono p̄phetie. et quantū ad numerū. et ad ordinē.
Secundo ostendit quibus vsus p̄phetie inrēdicat̄ ibi.
Mulier in ecclesia. **Et** circa p̄mū tria facit. **Primo** do-
 cet ordinem vtendi dono p̄phetie. **Secundo** huius ratio-
 nem assignat̄ ibi. **Potestis** enim omnes. **Tertio** obie-
 ctionem excludit̄ ibi. **Sp̄s** p̄phetarum. **Et** circa p̄mū
 duo facit. **Primo** determinat numerū vtentium dono vi-
 cto. **Secundo** docet modū seu ordinē v̄tēdi ibi. **Ad** si alij
 et. **Circa** p̄mū sciendum est q̄ vsus p̄phetie fm q̄ hic
 videt̄ accipere apostolus est p̄ponere verbū exhortatiōis
 ad plebem exponendo sc̄pturas sacras. et q̄ erant in p̄mū
 tiua ecclesia plures q̄ a deo hoc donū habebant et fideles
 non erant adhuc multiplicati. ideo ne esset confusio et tes-
 dum: vult ap̄s q̄ non omnes q̄ sciunt exponere p̄phetias
 as et sacram sc̄pturam p̄phetent: sed aliq̄ determinati. et
 hoc est q̄ dicit̄. **Prophete** et. **Quasi** dicat. **Nolo** q̄ om-
 nes q̄ conueniūt̄ sed duo tm̄ aut ad plus tres: pur hoc lo-
 quendi necessitas exigit dicant id est exhortentur. **Et** hoc
 etiam consonat sc̄pture. **Deut. 17.** et **Matth. 18.** **In** ore
 duoz vel trium. **Ceteri** vero sc̄z illi q̄ non debent v̄tēdi
 dicēt ea que ab his p̄ponunt̄ vtrum sc̄z bene vel male di-
 cta sint. **benedicta** approbando et **maledicta** retractari faci-
 endo. **5. 2.** **Sp̄ialis** homo omnia diiudicat. **Et** etiam ser-
 uandus ordo in v̄tēdo dicto dono. vt si alteri illoz q̄ sede-
 bant et tacebant et diiudicabant fuit aliq̄d melius reuela-
 tum q̄ illi q̄ exhortat̄ et stat prior. tunc iste q̄ stat debet se-
 dere: et ille cui melius reuelatū est debet surgere et exhor-
 tari. **Et** hoc est q̄ dicit̄. **Et** si alij sedenti reuelatum fuit
 sc̄z p̄ sp̄m̄ sanctum p̄or exhortans taceat et cedat ei. **Ro.**
12. **Honore** inuicem preuenientes. **Et** ratio huius est: q̄
 fm hūc modū potest̄ is successe p̄phetare p̄ singulos id
 est omnes. sc̄z vt sic omnes id ē maiores discant et omnes
 id est minores exhortent̄. **puer. 1.** **Audiens** sapiēs. **Et**
 si aliquis dicat o ap̄le ego non possum tacere dum ali⁹ p̄

Explanatio sancti Thome

phetat vel cedere sedenti ex quo incepti qz non possum res-
tinere spm q in me loquit fm illud Job. 4. Conceptum
sermone tenere quis potest: Ideo apus hoc remouet cuz
dicit. Spus pphetaz rē. Quasi dicat imo bene potest ta-
cere vs sedere qz spūs pphetaz id ē spūs q dat pphetias
z ponit in plurali numero ppter multas reuelatōes eis
instinctas pphetis subiecti sunt non quidē qm ad cogni-
tionem qz sicut dicit gregorius q non semp spūs ppheticus
adest pphetis. Unde non est habitus sicut scientia. Sic
enim sequerēt qz etiam qm ad cognitionē eis subiectus
esset z possent vti eo quādo vellent z non vti. Sed est qz
dam vis aut impressio a deo illuminans z tangens corda
pphetarū tunc solum qm sic tangunt cognoscunt. Unde
non est sic eis subiectus. nec fm hoc intelligit verbū apo-
stoli. s3 spūs pphetaz sunt subiecti pphetis qm ad ps-
nunciationē: qz scz in eorum potestate est pnunciare ea q
reuelant eis quādo volunt. z nō pronuciare. Et sic nihil
valet excusatio qz nō cogit te spūs quis tacere possis. Et
qz hoc sit verum pbat eum dicit. Non enim est dissensio-
nis rē. z facit talem rationē. Deus nunq cogit ad id vn-
de oriat rixā vel dissensio. qz deus non est dissensionis: s3
pacis. sed si cogeret hoies spūs ppheticus ad loquendū tūc
esset causa dissensionis qz sic vellet semp loqui vel non vo-
cere vel tacere alio loquente de quo alij turbarent. Ergo
spūs sanctus non cogit homines ad loquendū. 2. cor. vlti.
Deus pacis z dilectionis erit vobiscū rē. Veritatem qz
adhuc possit obijcere qz hoc non faceret qz solum eis ista
mandabat z nō alijs ecclesijs. Unde z in grauiorē possit
videri. ideo apus subdit. Hoc non solū in eis sed etiaz in
omnib' ecclesijs docere. z hoc est qd dicit. Sicut in omni-
bus ecclesijs sanctorū doceo. s. de vsu linguaz z ppheticē
supra. 1. Idipsum dicatis oēs.

Lectio septima:

Mulieres in ecclesia taceant. Non enim
pmittit eis loqui: sed subditas esse
sicut z lex dicit. Si quid autē volunt
discere: domi viros suos interrogent. Tur-
pe est enim mulieri loqui in ecclesia. An a vo-
bis verbum dei pcessit. aut in vos solos per-
uenit. Si quis videt ppheta esse aut spiritu
alio: cognoscat que scribo vobis. qz domini
sunt mandata. Si quis autē ignorat ignora-
bitur. Itaqz fratres emulamini pphetae:
z loqui linguis nolite phibere. Omnia autēz
honeste z fm ordinē fiant.

Hic apus ponit personas quib' interdicit vsus ppheticus
Et circa hoc quo facit. Primo ostendit quibus ppheticus
vsus interdicit. Secūdo remouet obiectionē ibi. Si qd
autē volunt rē. Circa p̄mū duo facit. Primo ponit māda-
tum de interdico. Secūdo huius rōem assignat ibi. Non
enim pmittit rē. Dicit ergo. Volo vt viri hoc modo vtant
dono ppheticus: sed mulieres in ecclesia nolo loqui s3 tace-
ant in ecclesijs. 1. 1. 2. Mulierē docere in ecclesia nō p-
mitto. Et rationem huius assignat Chrysostom' dicens q
semel est locuta mulier: z totum mundū subuertit. S3 cō-
tra hoc videt qz de multis mulierib' legit qz pphetae:
runt sicut de samaritana. Jo. 4. Et de anna vxore phanu-
el Luc. 2. Et de velboza. Iudicū. 4. Et de oldan pphete
ten vxore sellum. 4. Reg. 22. Et de filiab' philippi act.
21. supra. 10. etiā dicit. Omnis mulier orans vel ppheta
rē. Hūio. dicendū qz in ppheta sunt duo. scz reuelatio
z manifestatio reuelationis. sed a reuelatione non exclus-

duntur mulieres: sed multa reuelant eis sicut z viris. S3
annunciatio est duplex. Vnā publica et ab hac excludunt
Alia est priuata et hec pmittitur eis qz non est predicatio
sed annunciatio. huius autē rationē assignat dicens. Nō enim
pmittit eis loqui scz ab ecclesie auctoritate. sed hoc est of-
ficiū earum vt sint subdite viris. Unde cum docere du-
cat prelationē z presidentiam non decet eas que subdite
sunt. Ratio autē quare subdite sunt z nō p̄sunt est qz des-
ficiunt ratione que est maxime necessaria presidētī. Et id
dicit pbis in politica sua qz corruptio regiminis est quā-
do regimen puenit ad mulieres. Consequēter cum dis-
cit. Si quid volūt rē. quia possent aliq dicere qz ad min'
de dubijs possunt q̄rere in ecclesia. ideo apus hoc exclu-
dit. Et circa hoc duo facit. Primo enim remouet obiectionē
nem. Secūdo rationē assignat ibi. Turpe est rē. Dicit qz di-
co qz mulieres taceant in ecclesia. sed si aliqua de quibus
dubitant addiscere volunt interrogent viros suos domi.
1. 1. 2. Mulier in silentio discat cum omni rē. Huius autē
ratio est qz turpe est non solū indecens. In mulierib' enim
cōmendat verecundia. Eccl. 26. Stantia sup grām rē. Si
ergo in publico q̄reret z disputaret signū esset inuercun-
die z hoc est ei turpe. z inde est etiam qz in iure interdicit
mulierib' officium aduocandi. Consequēter cum dicit
An a vobis sermo dei rē. confutat cōtradictōes. z qz pos-
sent offites simul cōtradicere vel ad inueniendū inter
eos. Ideo circa hoc duo facit. Primo enim confutat eos qz
tum ad totam eorum ecclesia. Secūdo q̄rum ad sapientē
tantū ibi. Si q̄s autē videt rē. Circa p̄mum sciendū est qz
causa quare populus cōsuevit cōtradicere dño vel recto-
ri est singularitas. Singularitas enim potest causari vel ex
prioritate in aliquo bono vel excellentia. Et ideo apus vo-
lens z contradicentes corinthios confutare excludit p̄mo
ab eis prioritatem eū dicit. An a vobis sermo dei pcessit
Quasi dicat. Non: sed a iudeis Esa. 2. De syon exibit lex
rē. Quasi dicat: si in ecclesia iudeorū facerem aliquas de-
dinationes contra ordinationē suas possent cōtradicere
quia ipi spūs habuerunt verbum dei. sed vos non. quia
non processit a vobis sermo dei. Secūdo excludit ab eis
excellentiā. An in vos solos rē. Quasi dicat nō solū vos
credidistis sed etiam alij. Unde vos nō excellitis eos p̄
In oēm terram exiit sonus eorum rē. z ideo debetis faces-
re vt alij faciāt. Consequēter cum dicit. Si quis autē vis-
detur rē. In speciali confutat maiores. Et circa hoc duo
facit. Primo confutat eos. Secūdo responderet cuius rati-
ōe obiectioni ibi. Si q̄s autē ignorat rē. Dicit ergo. esto qz
tota ecclesia non contradicat: sed aliquis qui videt esse p-
pheta rē. z dicit videt qz si contradicit non vere est pphete-
ta vel sapiēs seu spiritualis qz nō p̄traderet. Dicit etiaz
ppheta z spūalis qz multi sunt spūales qz non sunt pphete-
te. licet omnes pphete sint spūales. Iste inqz sic videtur
ppheta z spūalis non contradicat sed cognoscat id ē sciat
qz ea que scribo vobis sunt mandata dei z nō tantū mea.
Quasi dicat ex q null' ausus mādati dñi ē cōtradicere
z ea que scribo sunt mandata dei. non audeat aliquis cōs-
tradicere. 1. corin. vltimo. An experimentū queritis rē.
et ex hoc possumus colligere qz verba apostolorū sunt ex
familiarī reuelatione spūs sancti z christi z ideo seruanda
sunt sicut fcepta christi. Unde z signāter ap̄s distinguit
illa que ex se mandat cum dicit. De virginibus autē man-
datum domini nō habeo. Sed posses dicere. O apostole
quō ego cognoscam qz hec sint mandata dei? Non pos-
sum hoc scire. Hoc apus excludit dicens. Non valet tibi
hoc qz non debes ignorare. Quare? Quia omnis igno-
rans rē. Matth. 25. Amen dico vobis nescio vos. Et q
patet qz omnes tenent scire ea que sunt de necessitate salu-
tis que ipse prius mandat z apostoli z pphete. Vel aliter

in epistolam I ad Corinthios. XV

Si quis videt et. ut sit confirmatio precedentium. Quasi dicitur. Ita scribo sed vos non potestis ea agnoscere. propter eorum difficultatem et quia simplices estis. sed ut sciantis quod ea que scribo iusta sunt et honesta volo adducere testimonium. prophetarum et spiritualium virorum que sunt in vos. Et ideo dicit. Si sequi autem et. 2. spiritualis iudicat omnia. Et ne aliquis dicat non curamus scire ista subdit quod tenent scire. quia omnia ignoramus et. 3. Propterea captivus ductus et. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Incipit capitulum decimumquintum.

Notum vobis facio fratres euangelium quod predicavi vobis. quod et accepistis. in quo et statis. pro quod et salvamini. que ratione predicaverim vobis si tenetis. nisi frustra credidistis. Tradidi enim vobis in primis quod et acceperam. quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas. et quod sepultus est et quod resurrexit tertia die secundum scripturas. et quod visus est cephe et post undecim. Deinde visus est plusquam quingentis fratribus simul et quod multi manent usque adhuc. quidam autem dormierunt. Deinde visus est iacobo. deinde apostolis omnibus. Novissime autem omnium tanquam ab obtutu visus est et mihi. Ego enim sum indignus vocari apostolus. quoniam persecutor sum ecclesie dei. Gratia autem dei sum id quod sum et gratia eius in me vacua non fuit. sed abundantius illis omnibus laboravi. Non ego autem sed gratia dei mecum. Siue enim ego siue illi: sic predicavi. et sic credidimus.

Postquam apostolus instruxit corinthios de ipsis sacramentis et de re contenta et significata in sacramentis scilicet de gratia et eius effectibus: hic consequenter instruit eos de re non contenta sed significata in sacramentis scilicet de gloria resurrectionis que non est contenta in sacramento: cum non statim habeat eam que suscipit sacramenta sed significat gloria resurrectionis in ipsis in quantum conferunt in eis gratia pro quibus ad beatitudinem perveniunt. Circa hoc autem duo facit. Primo mittit tractatum de resurrectione. Secundo pro hoc probat resurrectionem communem omnium hominum ibi. Si autem Christus predicatus est. Circa primum duo facit. Primo commendat evangelicam doctrinam. Secundo annunciat que oportet scire circa resurrectionem Christi ibi. Tradidi enim vobis et. Commendat enim eminentiam evangelice doctrine quantum ad quatuor. Primo

Quantum ad predicantium auctoritatem. quod ipsi apostoli. Et hoc est quod dicit. Fratres continuando se ad precedentia facio vobis notum evangelium quod id est est bona annunciatio que incipit a Christo. Unde quicquid pertinet ad Christum vel est de ipso Christo dicitur evangelium. Quod predicavi vobis quasi dicit. Illud quod predicavi vobis de Christo notum facio vobis. id est reduco vobis ad memoriam. quasi non sint nova ea que scribo. 2. Eadem scribere vobis et. Predicavi ego scilicet vobis et alij apostoli alijs. Et in hoc appetit auctoritas huius doctrine que a Christo a patre et ab alijs apostolis. 2. Que cum initium accepisset enarrandi. Secundo quantum ad communem fidem omnium populorum. et ideo dicit. Quod et accepistis. hoc aug. dicit pertinet ad eminentiam huius fidei faciens tale argumentum. Ad credenda ea que sunt fidei aut sunt miracula facta aut non. Si sunt facta miracula habeo propositum que dignissima et certissima est. Si non sunt facta hoc maximum omnium miraculorum que pro quosdam paucos conversi sunt ad fidem infinita multitudo hominum: pro pauperes predicantes pauperum divites. pro ideos predicantes ea que ratione excedunt: conversi sunt sapientes et philosophi. In omnem terram eriunt sonus eorum et. Sed si obijciat quod etiam lex machometi recepta est a multis. Dicendum est quod non est simile: quod ille opprimendo et vi armorum subiugavit eos sed isti apostoli movendo ipsi alios ad fidem duxerunt et faciendo signa et prodigia. Ille enim proponebat quedam que ad belicias et lascivias pertinet. sed Christus et apostoli terrenorum contempserunt. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.